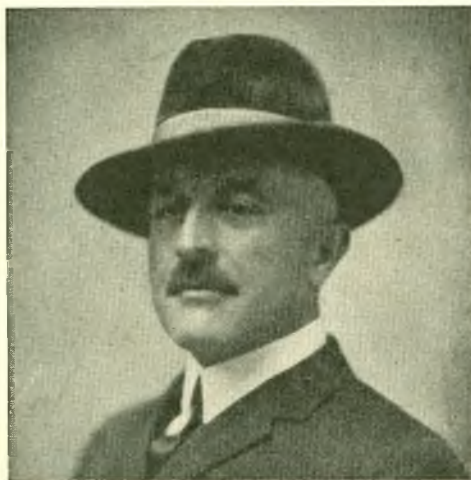

FILMKULTURA

+ SZERKESZTI: LAJTA ANDOR +

I. ÉVFOLYAM
= 4. SZÁM. =
1928. JUL. 25.

TASNÁDY-SZÜCS
ANDOR

Államtitkár, a Magyar
Mozgóképengedélyesek
Orsz. Egyesületének
elnöke, a film- és mozi-
kiállítás fővédnöke

ÁRA 1 PENGŐ

NYERSFILM

POZITIV, NEGATIV EREDETI GYÁRI ÁRON

KINECHROM, PANKINE, SUPERPAN (éjjeli
felvételekre). SZINES POZITIV,
ANILINFESTÉKEK.

Vezérképviselő Magyarország részére:

LAJTA ANDOR

Budapest, VII., Erzsébet-körút 30. Telefon: J. 363-76.

ETERNOLA

Mechanikai Rt.

BUDAPEST,

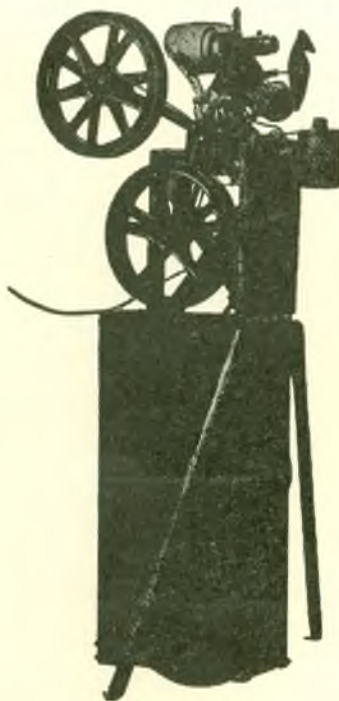
V., VÁCZI-ÚT 6. SZÁM.

Telefon: Teréz 120-35.

MAGYARORSZÁG
LEGNAGYOBB
KINOTECHNIKAI
GYÁRA

ELVÁLLAL
MINDEN E SZAK-
MÁBA VÁGÓ
JAVITÁST IS!

Kérjen árajánlatot!

Gyárt:
FILMGYÁRI GÉPEKET

ISKOLAI, EGYE-
SÜLETI ÉS HÁZI
FILMVETÍTŐ
GÉPEKET

UJDONSÁGUNK az

Eternola portable film- vetítőgép

(mint az ábrán látható,
de tűzvédő dobozokkal
felszerelve)

dobozból, mely kézibő-
röndképen szállítható, 1
perc alatt vetítésre kész
állapotba emelkedik ki.
Elektromos és kézi haj-
tással, izzólámpa fény-
forrással.

FILMKULTURA

I. ÉVFOLYAM. = 4. SZÁM. = 1928. JULIUS 25.

GYÁRFÁS GYULA,

a Magyar Mozgóképzemengedélyesek Orsz.
Egyesületének ügyvezető alelnöke:

AZ ÚJ ÉVAD KILÁTÁSAI

A magyar filmszakma vezetői az új évadban is a legnagyobb körültekintéssel és gondossággal állították össze filmszínházaik műsorait. Nem kis munka volt a rendelkezésre álló meglehetősen nagy anyagból a szükséges műsorokat összeválogatni és elsőhetes színházaink vezetői ebben a tekintetben nemcsak idehaza, hanem külföldön is, nevezetesen Berlinben, kutattak olyan műsor után, amely teljesen megfelel a magyar filmszínházak közönségének. Egyik-másik filmszínházi igazgató heteken keresztül szemlélte a berlini filmvállalatok irodáiban vetített filmeket és bizony alaposan meg kellett rostálni a bemutatott anyagot. Általában véve az új évadban valamivel jobb és finomabb minőségű amerikai filmanyag került Európába, — bár a tavalyi nagy filmek valóban eseményei voltak a kinematográfiának — emellett természetesen az európai filmgyártás is igen jó anyaggal szerepel az idei produkció terén.

Az európai filmgyártásban természetesen *Németország* vezet, de igen szép anyaggal képviselteti magát a piacon *Anglia*, *Franciaország*, sőt

Ausztria is, ahol új erőre kapott a gyártás és ahol valóban igyekeznek az új izlésnek megfelelő filmeket előállítani. Ebben a hatalmas produkcióban természetesen csak kellő gondossággal és felelősséggel teljes tudatában válogathat a filmszínházi igazgató, mert erős harcra van kilátás az új évadban. Meg kell küzdeni a nagy *pénzszűkével*, a szomorú *gazdasági viszonyokkal*, bizonyos mértékben a közönség *közönyével* és így csakis *elsőrendű műsorral*, csakis *kifinomult zenével* és *elsőrendű színházvezetéssel* tudjuk a közönséget a filmszínházak számára megnyerni.

Az új idényben a filmszínházak mellőzni fogják a *túlhosszú műsorokat* és ezt elsősorban is a nagyközönség érdekében teszik. Kétségtelenül meg vannak az előnyei a hosszú műsornak is, de vannak hátrányai is, ezek azonban főleg technikai természetűek. A filmek rongálódnak, a gépek sem bírják a nagy iramot, de — last not least — a közönség sem bírja szemmel, ideggel. Az aránylag rövidebb műsor biztosítja a nyugodt vetítést, amely nem irritálja a szemet, nem hántja az ideget és emellett tökéletes művészi élményt jelent a közönségnek. Ez okból természetesen

emelkedik majd a filmszínház nívója, ami viszont a filmszínház látogatottságát fogja fokozni.

A műsorok megválogatásán kívül filmszínházaink a nyár folyamán alapost restauráláson mentek keresztül. Ugyszólván valamennyi budapesti elsőhetes filmszínházban végeztek átalakítási munkálatokat, de renováltott a legtöbb közép- és kisszínház is, mert rájöttek arra, hogy nemcsak a jó műsor a fontos, hanem az abszolút tiszta, kényelmes és külső csinnal berendezett helyiség is. A filmszínházak gépházait is a technika újdonságával szerelték fel, amellet természetesen úgyszólván valamennyi filmszínház gondoskodott a zenekarok kiegészítéséről, a zenei repertoárok felújításáról és felfrissítéséről, ami nem csekély anyagi áldozattal járt, de viszont a közönség is észre fogja venni, hogy új szellem, új célkitűzés hatja át a filmszínházak vezetőségeit.

De tovább menve, egyéb újításokat is vettek programjukba a filmszínházak. A látszólag megrövidített programokat kiegészítik ismeretterjesztő és kultúrfilmekkel. Tudvalevő dolog, hogy a közönség igen tekintélyes része, csak akkor megy filmszínházba, ha az abszolút művészi műsor mellé tudományos és ismeretterjesztő filmeket is iktatnak a műsorba. Főleg a lateiner-osztály az, amely követeli az ismeretterjesztő filmek beiktatását és a filmszínházak számolnak is ezzel, azért e tekintetben is jóleső változások következnek be az új évadban.

Budapesten talán 1—2 esetben fordul elő — kivételesen — hogy egy és ugyanazt a műsort 4—5 filmszínház

fogja játszani, de a megállapodás az, hogy legfőljebb 2 elsőhetes nagy filmszínház és egy elsőhetes kis mozgóképszínház fogja ugyanazt a műsort játszani. Kialakult az az erősebb törekvés, hogy *monopolban* játszanak egy műsort és ezt egyik-másik elsőhetes filmszínháznál a közönség csakhamar észre fogja venni, mert akad majd műsor, amely 4—6 hétig egyfolytában fog menni.

Vidéken hasonló lázas felkészültséggel indul meg az új idény. A közönség ízlése ott is kifinomodott, ott sem lehet már derűre-borura értéktelen filmeket játszani. A vidéki filmszínházak tisztában is vannak ezzel a ténnyel, és ezért ott is — nemcsak a nagy városokban, hanem a mezővárosokban és kisebb megyeszékhelyeken is — restaurálták a mozgóképszínházakat, kibővítették a zenekarokat és filmkötési politikájukban is öröndetes változás állott be.

Az augusztusban megtartandó országos kongresszus hivatva van sok-sok problémát megtárgyalni és megvan a remény arra, hogy a magyar filmkultúra terén olyan öröndetes javulás és fejlődés álljon be, amely föltűnést fog kelteni alkalmasint a külföldön is. Hiszen Nyugaton amugy is sokszor példaként állítják oda a magyar filmszakmát, ezt látjuk a külföldi lapok egyik-másik cikkéből, vagy olykor-olykor elhangzó tosztok során is. (Mint májusban pl. Münchenben.) Az augusztusi kongresszus valójában szorosán vett egyesületi kérdéseket fog tárgyalni, de ezek a kérdések szorosán összefüggnek a jövő idény problémáival, a nagyközönség érdekeivel és az egész filmszakma strukturájával.

GUTTMANN MANÓ

az Országos Magyar Mozgóképipari Egyesület
titkára:

ÁLLAMI ÉRDEK A MAGYAR FILMKULTURA MEGTEREMTÉSE

Azzal kell kezdenem, hogy Magyarországnak a szó igazi értelmében vett filmkultúrája *nincsen*. Ott, ahol nincsen filmgyártás, nincsen filmkultúra, nálunk pedig filmgyártás nincsen, csak filmgyártási alap van.

Nálunk a filmkultúra csak abban jut kifejezésre, hogy filmkölcsonzó vállalatunk nagyszerű hozzáértéssel tudják a nemzetközi filmgyártás itt fiókteleppel nem rendelkező filmgyárak termékeiből a *legjobbat* kiválogatni. Mozgóképszínházaink pedig ezeket a nagyszerű filmeket művészi zenekísérettel és egyéb olyan fényes külsőségek keretében mutatják be, hogy bátran mondhatjuk: a legjobb filmek, legjobb technikai, zenei és egyéb felkészültséggel nálunk kerülnek bemutatásra. *Ez a mi filmkultúránk*, mert az a néhány pedagógiai, ismeretterjesztő és aktuális film, amely nálunk készül, nem merítheti ki a filmkultúra fogalmát. A magyar filmkölcsonzóknek, mozgóképszínházak vezetőinek, de a nagyközönségnek is rendkívül fejlett művészi ízlése van a filmek megítélésében és elzárja annak lehetőségét, hogy a nemzetközi filmgyártás gyenge és silány termékei nálunk bemutatásra kerülhessenek, holott a külföld szerényebb igényű filmkölcsonzói, mozgóképszínházai és a nagy közönség szívesen fogadják.

Sok olyan filmet mutatnak be a külföldi mozgóképszínházak gyakran nagy sikerrel, amelyek nálunk nem kerülnek bemutatásra, mert a mi kényesebb igényű és fejlett, művészi ízlésű közönségünknek nem felelnének meg és csak arra lennének alkalmasak, hogy a közönség szimpátiája a film iránt csökkenjen.

Tehát a javának csak a legjavát szabad filmkölcsonzó-vállalatainknak vásárolni, ami nagy anyagi áldozatot igényel, a jogdíjak fizetése tekintetében, ezenfelül vám, cenzura, filmipari alap és még egyebek terhelik, úgy hogy a közterhekkkel agyonsujtott mozgóképszínházaktól már alig lehet ezeket a költségeket behozni. Ez az oka annak, hogy mindkevesebb lesz az olyan filmkölcsonzó vállalatok száma nálunk, amelyek valamely külföldi gyártót *függetlenek* és ez lesz az oka annak is, hogy igazi magyar filmkultúra, dacára sok-sok kiváló tehetségeinknek — addig, amíg ez az állapot meg nem szűnik — nem lesz. Arra pedig, hogy ez az állapot megszűnjön, egyelőre kevés kilátás van. Igazi magyar filmkultúra csak amerikai vagy legalább is német méretű tőke bekapcsolódása mellett fejlődhetne ki és ha az ilyképpen meginduló filmgyártás a külföld minden részében elszórt és a külföldi filmgyártásnak dicsőséget és világhírnevet szerző magyar tehetségeket hazahozná és je-

Hébel nemzetközi szállitmányozó
és elvámolási vállalata

VI., Váci-ut 1. (Westend-palota) — Telefon: Aut. 159-47.

les íróink műveit dolgozná fel — egyszerűen megdőlné az a sokszor hangoztatott tétel, hogy filmgyártás csak azokban az országokban lehetséges, ahol a befektetett tőkét a saját ország tudja amortizálni.

De ekkor nemcsak *igazi magyar filmkultúra* fejlődne, hanem hallatlan gazdasági fellendülés is következne be, mert ezrek és ezrek jutnának tehetségüknek megfelelő foglalkozáshoz. Számptalan külföldi eredetű filmért most fizetendő jogdíj itthon maradna az országban, a külföldre történő jogdíj-eladások révén nagy tőkék vándorolnának ide és a bekapcsolódott tőke anyagi számítását annyira kitünően találhatná meg, hogy bizonyára fájó szívvel állapítaná meg, hogy kár volt a magyar filmgyártásból 10 évet elszalasztani és tehetségeinket a külföld gazdagítására kivándorlásra kényszeríteni.

A ma fennálló filmalap kezdeményezői látták ezt a helyzetet már évekkel ezelőtt, bizonyára a legjobb szándék vezette is őket annak megteremtésekor és egészen bizonyos, hogy a legjobb szándék vezeti annak *mai* irányítóit is. De a filmgyártáshoz nemcsak jó szándék szükséges, hanem elsősorban pénz, *továbbá pedig bürokratizmusmentes irodalmi, művészi, kereskedelmi, technikai és gazdasági hozzáértés.* Állami szervezettel nem lehet művészi és kereskedelmi feladatokat megoldani. Művészettel párosult kereskedelmi feladatok sikeres megoldása egyéni rátermettséget, gyors elhatározást, személyes összeköttetéseket stb. igényel, ami állami szervezetben megoldhatatlan és ezért hiába is szedi el a Filmipari Alap a filmimportörök forgótökéjét, mert abból magyar filmgyártás kifejlődni soha nem fog. A filmgyártás éppen olyan kockázatos üzlet, mint a jönevű

nyári vendéglő. Ha szép az idő, jól megy az üzlet, ha rossz az időjárás, akkor dacára legjobb főztjeinek, deficittel jár.

Ha jó a film, akkor tekintet nélkül, hogy *melyik* országban készült, a világ minden tájára el lehet adni, ha rossz, akkor a gyártó nyakán marad és üzlete deficittel jár. A Filmipari Alap pedig csak olyanoknak nyújt filmgyártás céljaira kölcsönöket, akik annak záros határidőn belül történő visszafizetését bankszerűen garantálni tudják. Ez pedig *nem iparpártolás*, hanem egy fejlődni akaró és a fejlődéshez szükséges tehetségekkel megáldott iparművészeti ág jóhiszemű guzsbakötése.

Ha ez az állapot tovább fenmarad, annak látható, *de szomorú eredménye* csak az lesz, hogy az a néhány hazai filmkölcsönző-vállalat, amelyik ma még független valamelyes külföldi filmgyártótól, rövid, de nagyon rövid időn belül szintén meg fog szünni és az amerikai filmgyárak itteni fióktelepei egyedül fogják ellátni a magyarországi mozgóképszínházak filmszükségletét.

Az állam feladata tehát a mai Filmipari Alap fentartása *helyett* csak az lehet, hogy éppen úgy, mint ahogy fogyasztási szövetkezeteknek, válságba került bankoknak, Trixi és más ipari és közlekedési vállalatoknak hatalmas összegeket bocsájtott rendelkezésre, *mert országos érdeküknek látta*, éppúgy lássa országos érdeknek azt is, hogy magyar filmgyártásra a tehetségeknek és rátermetteknek — de csak ezeknek — hatalmas összegeket bocsásson rendelkezésre és ezenfelül vám, közlekedési és minden egyéb rendelkezésre álló kedvezményrel támogatassa. Akkor lesz *magyar filmkultúra*, lesz hatalmas arányú *gazdasági fellendülés az országban.*

LAKNER ARTUR

Royal Apollo és a Décsi Mozi
sajtóosztályának vezetője:

MILYEN HIRDETÉS CSÁBITJA BE A KÖZÖNSÉGET A FILMSZINHÁZBA?

Mindjárt az elején kijelentem, hogy a fenti cím nem válasz egy örökké nyitva levő kérdésre, hanem *egy olyan kérdés, amelyre nincs felelet.* Ennek a témának a tejestvére a megoldatlan aranycsinálás — mert, ha a fenti kérdésre valaki válaszolni tud, egyszersem felfedezte az aranykészítés titkát.

Mozgófényképszínházat film nélkül inkább el tudok képzelni, mint reklám nélkül — hiszen igen sokszor a semmivel egyenlő filmekhez kell beinvitálni a nagyérdemű közönséget. A rengeteg reklám, rengeteg költséget emészt föl. Az a kérdés tehát, *milyen eszközökkel, milyen síppal-dobbal hirdessük a filmet?* Maradjunk meg a sípnál és a dobnál s mindenekelőtt keressünk — egy jó karmestert! A reklám irányítását is *egy ember* vegye kézbe, aki rátermettséggel dirigálja a hirdetési zenekart. Az orchesterben a síp és a dob mellett minden hangszer helyet kaphat s igen fontos, hogy minden szólam tökéletes legyen.

Olcso, vásári filmeknél olyan reklámot fejtsünk ki, amelynél legnagyobb hangja van a nagydobnak, a frázispuffogatásnak, mert az unintelligens közönség legjobban a lármára reagál. *Finom, társadalmi drámáknál* szólaljon meg nevesebb írónak a gordonkaszólója, akinek hangjára szívesen hallgat a közönség s tudja, hogy az ajánlott mű bizonyára emelkedettebb nívót jelent. *Hatalmas tömegekre* számító filmeknél szólaljon meg az egész zenekar, dübörögjön a nagydob, sírjon a hegedű, csalogasson a klarinett és hízelegjen a cselló. A karmester csak

arra vigyázzon, hogy az együttesből ne rikoltson ki valami disszonáns, konkurrenciát vagy bárkit is megbántó hang.

Minden tőkés arra törekszik, hogy ne csak a filmszínház, hanem a fentvázolt reklámzenekarát is a minimumra csökkentse. Erre való mindkét zenekar élén a karmester, nekik kell meghatározniok, hogy a teljes siker mellett is, milyen szólamok maradhatnak el. *A reklámból mit hagyjunk ki?* Ez ismét olyan fogaskérdés, amelyre évekkel ezelőtt a közönségtől kértem feleletet.

Nyomatott kérdőíven megkérdeztem a mozgóképszínházba jövőket, válaszoljanak arra, hogy milyen mozgató erő bírta őket arra, hogy aznap este a mozgóba jöjjenek? *Mi volt az indító ok:*

a nagy plakát?

a kis plakát?

az újságreklám?

az újság műsorrovata?

valaki ajánlotta-e a filmet?

vaktában tévedt-e be?

ezen a napon szokott mozgószínházba menni?

röplap, reklámkocsi, vagy mi volt az, ami rábírta őt arra, hogy a vendégünk legyen?

Sajnos, a statisztikai adatok helyett csak humoros válaszokat kaptam s így nem okulva, visszatértem a régi szisztémára: *mindenütt hirdetni, ahol emberek megfordulnak* — s természetesen — annál erősebben hirdetni, minnél több közönséget akarok. A hirdetésnek olyannak kell lenni, mint a bogáncsnak, bele kell kapaszkodnia az emberek ruhájába, kell, hogy a közönség akaratlanul is magával vigye őket.

Egy szem bogáncsot észrevétlenül is magammal hurcolok, elég tehát egy név: pl. Cirkusz, amely szinte titkon bujlik meg az agy redőiben.

Ha a közönség mindenhol a példának felvetett Cirkusz szóval találkozik s este a társaság mulatni óhajt, okvetlen lesz valaki, aki önkéntelenül a Cirkuszt ajánlja. Vagy, ha az újságok műsorrovatában keresi valaki a látnivalók jegyzékét, okvetlenül azon akad meg a szeme, amit már napok óta lát hirdetve.

Böngészés közben megakad a szeme a Cirkuszon és kijelenti: *Nézzük meg ezt, a Cirkuszt, hallom, nagyon jó film!*...

Pedig nem hallotta!

Csak az agyában jár valami kusza emlék, amiről már nem tudja, hogy hallotta-e vagy pedig valamelyik ügyesen megírt kommunikéban olvasta...

A reklámfőnöknek feltétlenül tisztában kell lenni azzal, *hogy mit hirdet*, mert máskülönben üres frázisokat puffogat, amelyeket *az első szónál felismer a közönség*. A megnézett filmben okvetlen van valami, ami még nem volt, ami valami rendkívüli, ha más nem, közismert író, rendező vagy színész, akinek személyét állíthatja a reklám középpontjába.

Vannak témák, amelyeket okvetlenül el kell hallgatni, ilyenek a felekezeti vagy háborús filmek. Mivel egyetlen film sem azért készült, hogy felekezeti érzékenységet bántson vagy háborús sebeket tépjen fel, legjobb ezeken átugorni, mert ezek a témák amúgyis csak háttérül szolgálnak a filmben.

A *film címe* olyan súllyal esik a latba, hogy minden esetben a reklámfőnökkel együttesen kellene megállapítani. Mi érdekeset tételéz fel a közönség egy olyan filmről, amelynek az a címe *A névjegy, A bánatos asszony* vagy *Tigrisek?*! Éppen olyan szerencsétlen az az ötlet is, hogy idegen címet adjunk a filmnek! Ki tudja Pesten, (pláne vidéken), hogy mi az a „Sepherd Daylight“, kit érdekel egyáltalán a „Sepherd Daylight“?!

Ha valaki mégis betéved egy ilyen nevű filmhez, másnap nem csinál „szájreklámot“ a filmnek, mert nem meri elmondani, hogy hol volt, attól tartván, hogy a helytelen kiejtés miatt blamálna magát!

Amilyen veszedelem az idegen cím, éppen olyan szerencse a jó, kézenfekvő olyan cím, amely mögött mindjárt sejti a közönség, hogy egészen elsőrangú dolgot kap.

Ilyen könnyű feladat volt ez:

Biró Lajos: Hotel Imperiál: Póla Negri.

Hasonló könnyű eset a világsikertől hangos Chaplín, Harold Lloyd, Ziggottó stb. nevek reklámozása, ilyen „ziccer“ pl. „*A mayerlingi tragédia*“, a „*Szent Scarabeusz*“, *Araune* s más olyan film, amelyben belül vagy amely körül ismert események játszódtak le.

A jó reklámfőnök mindenkit meghallgat, mindent megnéz és minden alkalmat felhasznál.

Igy én sem tudtam elzárkózni attól, hogy e cikk keretében — önzetlenül bár, — ne kövessék el egy kis reklámot — a *Cirkusz* érdekében.

KURCZ ÉS LAJTA

PHOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZET

BUDAPEST, VIII., VIG U. 3.

TELEFON: JÓZSEF 353-18.

MAGYAR MOZGÓFÉNYKÉPKEZELŐK ORSZ. SZÖVETSÉGE

MIÉNK KÁVÉHÁZ
Telefon: J. 311-38.

Munkaközvetítő: BOGNER GYULA,
a munkaközvetítés **d i j f a l a n.**

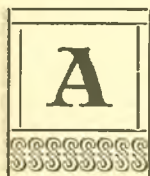
A BESZÉLŐFILM

Az utolsó hónapokban visszhangzik az egész világ a beszélőfilm nevéből. Amerikában már a legnagyobb gyárak is megjelentek a látványon a movietonokkal, a beszélőfilmekkel. Németországban is folynak kísérletek gazdasági alakulásuk toborzására, amelyek a beszélőfilm nyújtotta lehetőségeket akarják használni. A szaksajtó a külföldön oldalakon keresztül foglalkozik a beszélőfilm érdekes, de bizonytalan jövőjű problémájával. Ezért tartottuk szükségesnek, hogy a beszélőfilmmel kapcsolatban két összefüggő cikket hozzunk, de jövőben is állandóan napirenden fogjuk tartani ezt a kérdést.

VÁCZI DEZSŐ

a Fanamet Filmforgalmi Rt.
dramaturgia:

A FILM FORRADALMA

A modern kor legnépszerűbb ipara és művészete: az állandó és gyors fejlődésre predesztinált film világában, ahol úgyszólván naponta születnek az új ideák, valósággal forradalmi hatást keltett a *movietone*, a beszélő film. A beszélő film ötlete mondhatni egyidős magával a filmmel, sőt az évtizedek óta folyó kísérletezések igen komoly eredményt is mutatnak. A movietone azonban gyökeresen oldja meg a beszélő film problémáját és általános bevezetésére olyan előkészületek történnék, amelyek, mint említettem, revolúcióra vezetnek a film életében.

A nagyobb amerikai filmgyárak generális átalakítást rendeztek műtermekben beszélő filmek előállítására, amelyet most a mozik átalakítása követ. Azok felvilágosítására, akik a movietone alatt az abszolút beszélő filmet értik, meg kell jegyezni, hogy ez utóbbi még távol áll tőlünk és a movietone csak arra szorítkozik, hogy a film felvételeivel egyidőben a kísérő zenét is felvegye, illetőleg leadja. Az abszolút beszélő film különben is illuzórikus, mert ha azt a szó szoros ér-

telmében akarjuk gyakorlatilag alkalmazni, úgy csak lokális értékű filmeket tudunk előállítani. Az abszolút beszélő film megvalósulása elé többek között még az az akadály is tornyosul, hogy az egyes filmek szerepeit a legkülönbözőbb nemzetiségű színészek játsszák, akiknek orgánuma talán nem is üti meg a színpadi jóhangzás követelményeit.

A felsorolt akadályok, amelyek a beszélő film százpercentes keresztülvitelét megnehezítik, csak egyelőre állanak fenn és minden valószínűség mellett szól, hogy a filmek különösen technikai téren mutatkozó előretörése rövidesen legyőzi azokat. Ha majd minden ország berendezkedik hazai nyelvű beszélő filmfelvételekre, úgy a movietone tökéletes megvalósulása alakjában fogja betölteni hivatását. Ez esetben azonban még mindig nem lesz megoldva az a probléma, hogy például a Hollywoodban készült angol nyelvű beszélő film nem számíthat forgalombahozatalra mondjuk Magyarországon. Arról pedig még képzeletben sem álmodozhatunk, hogy az Amerikában készülő beszélő filmek az összes kultúrnyelveken is felvétessenek.

Nyilvánvaló tehát, hogy a movitone jóideig csak a kísérő zenét ölelheti fel, illetőleg csak lokális jellegű filmeket produkálhat. A movitone határok közé szorított jelenlegi stádiuma azonban olyan perspektíváját nyitja meg a film rohamosan haladó útjának, amely keresztül-kasul gázol majd a film hatalmas birodalmában. Ami ma még nehezen megoldhatónak vagy megoldhatatlannak látszik, az talán a közeljövőben, mint Kolumbusz tojása fog állni előttünk.

Ennyit a beszélő film okozta forradalomról. És most térjünk át azokra a további jelenségekre is, amelyek rövid idő alatt felvetődtek a film világában és ugyancsak forradalmi hatásúak. A modern filmrendezési, filmszcenikai és filmfotográfiai ötletek és találmányok kimeríthetetlen lehetőséget nyújtanak a filmdarabírók számára, ennél fogva a film szüzséje az, amely gyökerében fog megváltozni. Az eljövendő idők filmírója nem fog regényekhez és színdarabokhoz nyúl- ni, hogy azokat filmre ültesse. Ez a megkötöttség, amelyet az ilyen természetű filmek megírásánál a dramaturg, rendezésénél a rendező és levetítésénél a közönség érez, teljesen el fog esni. A jövő filmírója ab ovo filmre képze- li el majd gondolatait, a cselekményét, amelyet a vásznon akar viszontlátni és amelyet a vásznon keresztül akar demonstrálni a közönség előtt. A regényből vagy színdarabból készülő film sohasem lehet egységes és nagyon sokszor csak a magvát adja vissza az eredeti műnek, mely esetben profán munkát végez mindenki, aki az ilyen filmek előállításánál közreműködött.

Mint ahogy a szobrász plasztikusan, a festő színekben, a rajzoló vonalakban, a zeneszerző hangokban, a regényíró epikusan, a színdarabíró dialogusokban, a költő ritmusban és rímekben képze- li el és valósítja meg gondolatait, — a film jövendő írójá-

nak filmszerűen, azaz perdülő akciókban, rendezési és fotográfiai trükkök felhasználásával, képszerűen, szimbólikusan, általában úgy kell elgondolnia darabját, hogy az már elgondolásában, megvalósításában azonban teljesen magán viselje a filmillusztrálás sajátosságait.

A filmdarabírónak ez az új stílusa természetesen maga után vonja majd azt, hogy a film mankói: a filmfeliratok végleg eltűnnek a filmből és ezek a cselekménymegállító állomások: a film szövege szintén képszerűen fog megelevenedni a vásznon. Az igazi filmírónak tehát nemcsak írónak kell lennie, hanem rendezőnek, színésznek, fotográfusnak is, aki az eddigi idővel, térrel, feliratokkal és helyzetekkel megszakított jelenetelési munka helyett ideális filmet gondol el és ír meg oly módon, hogy scenáriumból a rendező, a színészek és az operatőr, mint zenész a kottát, lejátszák a filmet.

A jövő filmje a dédelgetett és népszerű starok világában is forradalmat fog előidézni. A jövő filmje ugyanis más játékképet követel, mint az eddigi és ha az arcjátéknak ma talán a legfontosabb szerepe van a filmnél, úgy a jövőben ez a szerep sikerdöntő jellegűvé fog emelkedni. A jövő filmírója és rendezője a mimikai művészet egész arzenálját használja majd fel eszközül, hogy minél hatásosabban juttassa érvényre gondolatait. Éppen ezért az új filmszínészgenerációnak, lelkét, szívet, érzelmeket és gondolatokat az eddiginél sokkal fokozottabb mértékben visszatükrözni tudó emberábrázoló művészgárdának kell lennie.

Míndezeken kívül forradalmi hatással fenyeget a jövő filmjének az a dekoruma is, amely plasztikussá és színéssé teszi a filmet. A plasztikus és színes film, mint a legtöbb technikai probléma, szintén nem tartozik a megoldhatatlanok közé és visszate-

kintve a film fejlődési útjára, jogosan remélhetjük, hogy az abszolút beszélő és filmre írt felirat nélküli film a jövőben plasztikától és színektől is ékes lesz.

A film lelkes művelői, a filmidealisták örömmel harcolnak a film jelenlegi forradalmi korszakában, mert

SZÉKELY SÁNDOR,

okl. gépészmérnök:

hisznek a filmben, amely ma még törtebb lépésekben száguld jövője felé. Ez a jövő már nincs messze és kiépítésén milliók dolgoznak, hogy a filmkultúra mielőbb elérkezzen a nagy célhoz: hiány nélkül egyesíteni az irodalom, művészet és technika minden nagyszerű értékét és lehetőségét.

A BESZÉLŐ FILM ELMÉLETE ÉS TECHNIKÁJA

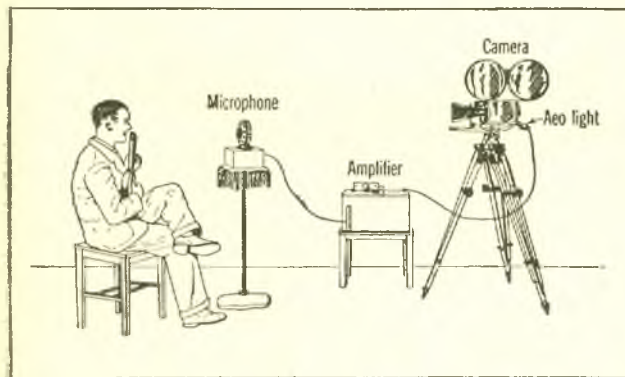
Amerikában, Németországban, Franciaországban előkészületeket tesznek a „hangfilmek“, beszélőfilmek bevezetésére. A hangfilmekkel akarják pótolni a már-már unottá vált „Spiel-film“-eket. Kérdés azonban, hogy ha a természet hangjának utánzása és visszaadása teljesen sikerülne is, ki

fogja-e szorítani a beszélő film a néma filmet?

Nem lesz érdektelen tehát a hangfilm az u. n. „Tonfilm“, vagy „Movieton“ lényegét és fejlődésének mai helyzetét ismertetni.

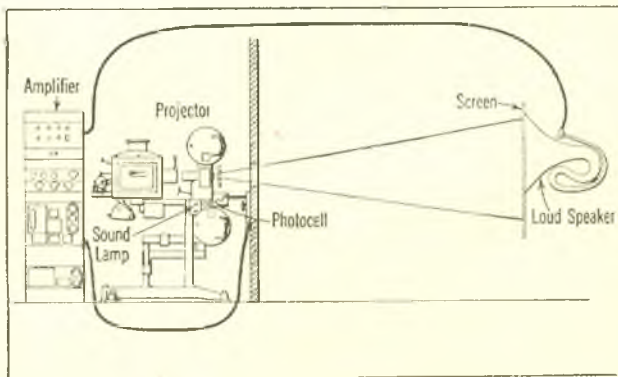
A hangfilmnek — előállítási módjai szerint — két válfaja van:

A gramofon megoldás, amelynél a hanghullámok egy mechanikai véső-

A Fox-Movieton felvételkészülékének vázlatrajza.

A Fox-Movieton leadóberendezésének vázlatrajza.

szerkezet mozgatásával a hanghullámoknak megfelelő rezgéseket egy korongra vésik és

a telefon megoldás, amelynél a hanghullámok fényhatásokat, fényrezgéseket idéznek elő és ezek a fényrezgések fényképészeti úton magán a filmszalagon rögzítettek meg.

A gramofon megoldást Edison kezdeményezte, Goldschmidt és Messier tökéletesítette; ilyen megoldású beszélőfilmet mutatott be Gaumont, legtökéletesebb formája azonban az amerikai „Vitaphon“, legujabban pedig a „Lignose-Hörfilm“.

Edison „Kinetophon“-jánál a gramofon és vetítógép egyidejű működését, synchronizmusát kézzel szabályozták. Egy mechanikus figyelte a vetített képet és közben a kép tempójához szabályozta a gramofonlemez forgását.

Ennek a megoldásnak hibái közismertek. Az egyidejű indítás nehézkes volt, a gramofonlemezek korlátolt nagysága (1 lemez csak 5 percig tartó hang, vagy beszéd megrögzítésére alkalmas), a lemezek rovátkáinak korai elkopása — ami a hang visszaadását rövid használat után élvezhetetlenné teszi — azt mutatják, hogy a hang megrögzítésének más megoldási módját kellett keresni.

A másik megoldás a telefonmegoldás volt. Graham Bell, a telefon feltalálójának 1893-ban sikerült a hanghullámokat egy ezüstözött üvegmembrán rezegtetésével fényrezgésekké átalakítani, amely fényrezgések egy üvegsőben lévő parafagömböcskét tágitottak, vagy azt összehúzódsra kényszerítették. Az üvegsőben lévő levegő változó nyomásai hang alakjában egy hallgatón jól voltak kivehetők. Ebből a fénytelefonból fejlődött a beszélőfilm mai megoldása, amelynél a hanghullámok fényhullámok alakjában magán a filmszalagon rögzítettek meg.

A német Ruhmer kísérletezett vele először, amidőn a Bell-féle fénytefont egy olyan készülékkel egészítette ki, amely a fényhullámzásokat egy keskeny nyíláson keresztül a filmszalagra vezetve, azon a hangot szinte lefényképezte.

Ennek a megoldásnak is rengeteg hibái vannak és voltak. A feltalálók egész légiója foglalkozik olyan szerkezetek megoldásával, amelyek egy-egy hibát kiküszöbölve a kérdést a végleges megoldáshoz közelebb hozzák.

Hibaforrások vannak már a felvételnél, komplikációk vannak a filmszalagok másolásánál, a levetítés is számos nehézséggel jár, a hang visszaadása is sok kívánnivalót hagy hátra, van tehát mit javítani és tökéletesíteni.

A Ruhmer-féle kísérletek alapján indult el Mihály Dénes magyar mérnök, aki már 1916-ban be is mutatja első beszélőfilmjét. 1919-ben kezdik meg gyakorlati kísérleteiket Josef Massol, Vogt és Dr. Engel, a „Tri-Ergon-Tonfilm“ fetalalói. Nagy lépéssel vitte előre a kérdést Dr. Lee de Forest, a „Phono-film“ feltalálója és ma már ott tartunk, hogy maga a probléma olyan megoldást nyert, amely a beszélőfilm rendszeres üzleti kihasználását is lehetővé teszi.

A beszélőfilm mai megoldásánál a következő fizikai folyamatokról van szó:

1. A hanghullámok átalakítása elektromos rezgésekké, ezeknek az elektromos rezgéseknek több százezerszeres felerősítése.

2. Az elektromos rezgések átalakítása fényrezgésekké egy fotoelektrikus cella közbeiktatásával. A fényrezgések filmre vitele olyképen történik, hogy a fényérzékeny filmen a világosabb és sötétebb fénybehatások egész sora keletkezik,

3. A film előhívása,

4. A film másolása,
5. A filmszalagra fényképezett hanghullámok átvilágítása és így fényrezgéssé való visszaalakítása,
6. a fényrezgések átalakítása elektromos rezgésekké ismét egy fotoelektromos cella körbeiktatásával,
7. ezeknek az elektromos rezgéseknek sok ezerszeres felerősítése, az elektromos rezgések elvezetése a hangszórókhoz és végül
8. a hangrezgések felerősítése.

A különböző hangfilmtypusoknál már most a feltalálók, vagy a hang felerősítést, vagy a fényrezgések filmrevitelét tökéletesítették és javították.

Különösen nagy nehézségbe ütközött a másodpercenként keletkező hangrezgések teljes mennyiségének a másodpercenként leszaladó filmszalagra való felvétele.

A film normális felvételi sebessége önmagától szabja meg azt a határt, amely a hangrezgések felvételére rendelkezésre áll. A normális felvételi sebesség másodpercenként 16—18 képkocka, tehát 30—33 centiméter. A másodpercenként keletkező hangrezgések száma pedig átlagban 15.000. Ezt a 15.000 hangrezgést tehát 33 centiméterre kell felvenni, mert csak úgy egyezik a felvett cselekmény a hang-

gal. Egy hangrezgésnek a filmszalagon való megrögzítésére tehát $\frac{1}{50}$ -ed milliméter hely áll csak rendelkezésre.

Ma már a fejlődésben odáig jutottunk, hogy ez a kérdés is teljes megoldást nyert. De ha feltesszük, hogy a természet hangjának utánzása és visszaadása teljes tökéletességgel sikerül is, a néma film fejlődésének a beszélő film fejlődése útját állni nem fogja; mindegyik a maga útján fog továbbhaladni; a beszélőfilm a némafilmet kiszorítani nem fogja.

A beszélőfilmnek azonban a film távirati továbbításával kapcsolatban látom óriási jelentőségét és nagy sperspektíváját. Legutóbb ugyanis a frankfurti szikratávirón egy Trier-gon-film hangbeli részét sikerült továbbítani, amelynél a filmre fotográfált hanghullámok, amelyeket a Trier-gon vetítógép fotocellája elektromos árammá alakít át, nem egy mikrofon közbeiktatásával váltak halíthatóvá, hanem ezek az elektromos hullámok közvetlenül a rádió továbbítójába vezettek.

Ezen az alapon a beszélőfilmre felvett aktuális híradók a legtávolabbi zúgban lévő rádiókészülékhez juttathatók el és a beszélőfilmen megörökített jelenetek a késő utókor számára eltéve bármikor rádión továbbíthatók lesznek. Ez irányban látom én a beszélőfilm igazi jelentőségét.

Örökítse meg családját

PATHÉ „BABY“ amatőr-mozigéppel!

— Egy tekercs ára P 2·17 —

Magyarországi vezérképviselőt:

Danubius Mozgóképipari RT.

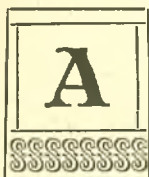
Pathé Baby osztálya

VIII., Üllői-ut 4. szám.

Telefon: József 461-98.

RADÓ ISTVÁN:

FILM ÉS GONDOLAT

A bban a versenyben, amely elméletben és gyakorlatban az amerikai és európai filmgyártás között az elmúlt évben, sőt lapangva bár, de régebben megindult, nagy térelőnyvel indul az európai filmgyártás. Ez a térelőny nem más, mint a gondolat, az *esztmei tartalom*, amely az európai filmben megtalálható, de nincs az a Diogenes, aki az amerikai produkcióban megtalálja.

Kétségtelen és elvitázhatatlan, hogy az amerikai filmtermelés produktumai kellemesebb, rokonszenvesebb, jólesőbb szórakozások, mint az európai filmtermékek. Csunya emberek, aljas környezetek, sötét és rossz témák, amelyekben vigasztaló momentumok nem lennének, alig találhatók az amerikai filmek között, de viszont mélységet és gondolatot is hiába keresünk.

Cecil B. de Mille és D. W. Griffith azok, akik az amerikai filmgyártás dsungeljébe gondolatokat, eszméket, mély témákat és ideális motívumokat plántáltak. Megilletődést, mélységet, nagyvonalúságot, egész emberiséget, vagy csak az emberiség egyes rétegeit átkaroló témákat csak az európai, főleg a német filmekben találunk meg.

És ezeknek a gondolatoknak, a nagyvonalú témáknak valóságos mestere Fritz Lang. A Metropolissal tette le Fritz Lang az érettségi vizsgát ezen a téren, amikor a mindnyájunk lelkében nyugvó fantasztikumot, a jövő iránti vágyat tükrözte vissza filmen. Most, az idei szezonban megint olyan témát fogott meg a *Spionban*, amely minden újságolvasó, intelligens, tehát mozilátogató ember lelkében állandóan forr. Európa és a világ veszedelmét, örök nyugtalanágát jelenti a bosevizmus és jelenti az a földalatti rendszer, amely át és átszövi az egész közéletet.

A *Spion* főhőse, Haghi bankár —

akit Rudolf Klein-Rogge az emberábrázoló jellenszínész csodálatos készségével elevenít meg — szurrogátuma, összefoglalása a mai ember énjének, amely titokzatosan, rejtett gondolatokkal igyekszik az élet hatalmas harcában a helyét megteremteni és embertársainak titkait azért kiszedni, hogy a maga érvényesülését elérje.

Fritz Lang ragyogó tehetsége abban nyilvánul meg, hogy egy tulajdonképpen szokásos eszközökkel felépített, clejétől végig lenyugözően izgalmas kalandordrámának a mai igazi életet tudta háttérül odaállítani. A kalandordrámák nevetségessé válnak azzal, hogy az étellel semmi közösségük nincsen, hogy alakjaik épp olyan papírmások, mint a díszleteik, de a *Spionban* él minden és mindenki. A bankház, a bankár, a diplomata, a kémfőnök, az orosz diáklány, akit a bosszú kerget a kémkedésre, a kis félvilági macska, aki egy gyöngygyakért vállalja a kém sötét szerepét, a japán követ, aki keleti fanatizmussal dobja oda az életét az elárult titokért cserébe és a bizonytalan kalandor, aki viszont az elárult titok kedvéért a pénzzel együtt szökni akar, mindenki és minden itt mozog körülöttünk, talán a szomszédunk a filmszínházban, a villamoson...

A kém valamikor titokzatos existencia volt és így mint exotikum érdekelt. A kém ma itt él, mozog körülöttünk, a Dunapart hoteljeiben lakik, a bankok irodáiban dolgozik és a mulatóban charlestonozik...

A *Spionban* Fritz Lang felfedezett egy színésznőt, Gerda Maurust, akitnek nevét meg kell jegyezni és felfedezett egy embertípust, a kémét, aki az élet minden mozzanatán rajta tartja a szemét és a kezét és amely embertípussal egy új világháborúig mind gyakrabban fogunk találkozni...

A FILM ŐSKORA

ZSITKOVSZKY BÉLA
(ÖNVALLOMÁS)

Harminckét évvel ezelőtt került első ízben Magyarországra a film, amelyet akkor még „élőképnek“ neveztek. A millenniumi kiállításon, 1896-ban a sokszorosítási és fényképezési pavillonban mutatták be nálunk az első mozgóképet. Ez a bemutatás azonban még nem volt olyan, mint ma, az első élőképet nem nézte végig „táblás“ ház, hanem az Edison-féle stereoscop-szekrény módjára a filmet *egyszerre csak egy ember néshette meg*. Ebbe a szekrénybe a néző i koronát dobott be, azután a kép automataszerkezettel, villamos kapcsolással megindult és lepergett előtte az első filmkép.

Néhány évvel később *Lumière* felfalta a falra való vetítést és rövidesen rá már nálunk is a falra való vetítéssel mutatták be az első élőképeket. Az első filmek 20—40 méteres tekercsekből állottak, semmitmondó jeleneteket tartalmaztak, leginkább

Zsitkovszky Béla, a legelső magyar filmoperatőr.

Jelenet az első magyar filmből a „Tánc“-ból. Csárdás.

Jelenet a Táncból. Nikó Lina, Vendrey Ferenc, Hegedüs Gyula, Szerémy Zoltán.

tájképeket, ahol legalább 2 füstölgő vonat, vagy más közlekedési eszköz volt felvéve.

Az első filmfelvételt Magyarországon 1896-ban, ugyancsak a millenáris kiállítással kapcsolatban készítették. Az első fölvételt a Lumière-cég készítette a milleneumi díszmenetről, ami akkor nagy szenzációt keltett. Kár, hogy úgy a negatív, mint a megmaradt kópiák elpusztultak! Ezt a millenáris fölvételt 2—3 évvel később a *vándormozik* mutatták be szerte az országban. 1898-ban az Uránia színházban a spanyol bikaviadalokról készült mozgóképeket mutattak be.

Az első magyar film 1901-ben készült. Pekár Gyula írta ezt az első magyar filmet, amely a táncról szólt és a századok folyamán divatban volt táncokat elevenítette meg. Magának a filmnek „Tánc” volt a címe. A fölvételeket sem amerikai, sem francia fölvevőgépen nem csinálhattuk, mert abban az időben felvevő gépet kapni nem lehetett. Ugy a francia, mint az amerikai gyárak nagy titokban kezelték az akkori fölvételi gépeket és így magamnak kellett olyan fölvételi gépet konstruálnom, amellyel fölvételt tudtam csinálni. Ez a szerkezet sikerült is, amennyiben bemutatógépből átalakított fölvételi géppel csináltuk az első magyar filmfölvételt. Saját konstrukciójú kopirozógéppel másoltuk a filmet. Kilenc évig álltam az Uránia szolgálatában, majd távozásom után teljes egészében a filmtechnikának szenteltem magam. Erre az időre esik a film őskorának 2 legérdekesebb filmfölvétele: Rákóczi Ferenc koporsójának Budapestre való elhozataláról készült fölvetel, a második pedig Blériot első fölszállása a rákosi repülőtérről.

A filmgyártás már a háború előtt megkezdődött és az akkori idők első filmjeit, valamint a háború alatt készült magyar filmeket jórészt én fotografáltam. Hogy a nevezetesebb magyar filmeket fölemlítsem, ezek a következők voltak:

Korda Sándor rendezésében:

A népfőlkelő.
Lion Lea.
A falu rossza.

Kertész Mihály rendezésében:

A Karthausi.
Raszkolnikov.

Klein Sándor vállalkozásában:

Simon Judit.

Kiss Sándor rendezésében: Odette.

Lázár Lajos dr. rendezésében:

A drótostót.
A koldusgróf.
Taifun.

Az Astrának Balogh Béla rendezésében:

Az obsitos.
A vengerkák.
A toprini nász.
A Pál uccai fiúk.

A kommün után a filmgyártás fokozatos visszafejlődést mutat fel, úgy hogy a további felvételi munkáktól visszavonultam. A *Paedagógiai filmgyárban* vállaltam állást és ott *Agota* Béla vezérigazgató úr irányítása mellett ma is az ifjúsági szemléltető oktatás céljait szolgáló képeket készítem. Büszkeséggel állapítom meg, hogy 1—2 nemzedék került ki a kezem alól és boldog vagyok, hogy megteremtője vagyok annak a magyar filmkultúrának, amely fennállásának három évtizede alatt nemcsak világhírű művészeket, rendezőket adott a világnak, hanem sok magyar filmtechnikust is, akik hirdetik a kinematografia dicsőségét szerte e világon.

Fizessünk elő a „Filmkultúra”-ra.

AZ OKTATÓFILM

A MOZIEGYESÜLET ÉS AZ OKTATÓFILMEK

Magyarország mindig hálás talaj volt a kultúrfilmek részére, jóllehet filmszínházaink az utóbbi években némileg elhanyagolták az oktatófilm ügyét. A közönség kívánja az ismeretterjesztői met és ennek a kívánságnak eleget kell tenni a mozgóképszínházaknak is. Ebben az ügyben a *Magyar Mozgóképüzemengedélyesek Országos Egyesületének* elnöksége a következő fölhívást bocsájtotta ki az összes magyarországi mozitulajdonosokhoz:

Az üzleti leleményesség minden időben rátalál arra az alkalomra, amikor a gazdasági, társadalmi vagy kulturális életben, a maga érvényesülésének teret biztosíthat s nem rajta múlik, hogy anyagi és erkölcsi hasznot ne arasson. Ha vetélytársa nincs, könnyű a munkája, ha pedig van, felveszi a versenyt nyíltan, vagy oly eszközök, módok kihasználásával, mely leplezi az üzleti célt, de végeredményében mégis meghozza a leleményes tevékenységnek a gyümölcsét.

A filmkultúra fejlődése, a filmek a népművelődés, oktatás, ismeretterjesztés szolgálatába való beállíthatása, a film feltartóztathatatlan népszerűsítő ereje és hatása, a legkézenfekvőbb lehetőséget nyújtják ahhoz, hogy mindazt akár külön vállalkozások, akár társadalmi egyesületek, intézmények üzletileg és erkölcsileg kihasználhassák. És ma ott tartunk, hogy éppen a mozgóképszínházak működésének gazdasági érdekeinek rovására már ki is használják, szinte észrevétlenül olyan konkurrencia jut erőhöz és veti meg a lábát, mely hamarosan

elháríthatatlan csapást mér a mozgóképszínházakra.

Európai jelenség és Magyarország sem kivétel, hogy a film említett népművelődési, oktató, ismeretterjesztő és tudományos célokra történt használhatósága vállalkozásokat kelt életre. Külön szigeteket keletkeznek a filmkultúra óceánjában. Ezek a vállalkozások rászabadulnak az iskolai filmoktatásra, az iskolán kívüli ismeretterjesztés propagálására, egyesületek, körök, társulatok működési területének kiterjesztésére és valamennyien tulajdonképpen a mozgóképszínház közönségének sorait ritkítják meg, szánják jobban és jobban körül, egyre szűkítve a mozgóképszínházak érvényesülésének talaját. Fellépésük szimpatikus, mert akciójuk közérdeket érint.

A magyar mozgóképszínházak ezt nem nézhetik tétlenül két okból: létfontartásuk jövőjéért és annak a házisanak a megvédéseért, melyen hivatást betöltők s erre predesztinálva lettek. A mód adva van, csak fel kell eszmélni.

Egyesületünk vezetősége nem egy alkalommal hangsúlyozta, hogy a mozgóképszínházak még áldozatok hozásával is, törekedjenek arra, hogy műsoraikban a művelődés, oktatás, ismeretterjesztés jusson szóhoz a szórakoztatás mellett, eltekintve attól, hogy ez irányban engedélyokiratokban foglalt kikötések, köteleességeket is rónak az engedélyesekre.

A mulasztást jóvá kell tenni haladéktalanul, mert a fenyegető veszedelem mellett, ott settenkedik a mozgó-

képszínházak elleneinek az a sokasága is, mely kétségbe vonja hangos szóval, sajtóban, propagandában a mozgóképszínházak kulturális szükségességének jogosultságát. Megállítani pedig a folyamatot csak úgy lehet, ha bizonyosságot szolgáltatunk arról, hogy a mozgóképszínházak az ifjúságnak, a nép különböző rétegeinek, a nemzeti gondolat mélyítésének, kulturális és erkölcsi értékek szállítói.

Egyesületünk vezetősége e téren is

a tagok támogatója kíván lenni s a társ egyesülettel /karöltve lehetőségeket fog találni, hogy elsőrangú, de mindenesetre olcsó oktató, ismeretterjesztő, kulturális filmekkel tehessék változatossá a mozgóképszínházak műsoraikat.

Átérzett, megfontolt, a jelenségekben felismert aggályok magukkal hordó intő sorainkat vegyék tagjaink fontolóra valamennyien, legyünk egyek a jövő nagy munkájában.

A BERLINI FILMKONGRESSZUS PROGRAMMJA

Augusztus 21-től 24-ig nagy arányú kongresszust rendez a Reichsverband-Deutscher-Lichtspieltheaterbesitzer (a németbirodalmi mozgóképszínház tulajdonosok egyesülete), amelyre Magyarországól is sokan vesznek részt. A magyar küldöttséget a MMOE vezetősége: *Tasnády-Szűts* Andor államtitkár, elnök, *Décsi Gyula* társelnök, *Gyárfás Gyula* ügyvezető alelnök, *Fenyő Sándor* alelnök fogják vezetni. A kongresszuson körülbelül 1000 külföldi résztvevő jelenik meg és így ez a berlini mozikongresszus valóban hatalmas manifesztációra készül. A kongresszus programja a következő:

Augusztus 21, kedd:

d. e.: a birodalmi szövetség közgyűlése a kereskedelmi- és iparkamara nagytermében (csak szövetségi tagok számára),

este: a porosz tartománygyűlés épületében a berlini moziegyesület vacsorát rendez.

Az oktatófilm Szászországban. Drezdában a múlt napokban országos közgyűlést tartott a *Sächsischer Landesverband für Bild- und Filmwesen*, amelyen igen érdekes beszámolót tartottak az oktatófilm szervezéséről és gyakorlati jelentőségéről Szászországban. Az országos központ Szászország területén 38 kerületi fiókot létesített, hogy az oktatófilmet az egész országban népszerűsítsék. 1927. év folyamán 7 tanfolyamot tartottak *tanítók és tanárok részére*, amelyeken 640 tanítót képeztek ki *mozgófénykép-gépkezelővé*. Ezek

Augusztus 22, szerda:

d. e. nagy díszközgyűlés az Urakházában az összes külföldi delegátusok bevonásával, a hölgyek kivételével, akiket nagy kiránduló-autókon Berlin legszébb környékére visznek ki,

d. u.: az új produkció bemutatása, este: díszvacsera Krollnál.

Augusztus 23, csütörtök:

d. e.: A Németországi Filmvállalatok Központi Szövetségének közgyűlése és filmek bemutatása,

d. u.: a résztvevőket különvonat viszi Babelsbergbe az ottani műtermek megtekintése céljából.

Augusztus 24, péntek:

d. e.: a Spitzenorganisation ülése, filmek bemutatása,

d. u.: a külföldi vendégek kirándulása Potsdamba,

este: díszvacsera a Zooban és ezzel zárják is a 4 napos közgyűlést.

a tanárok gépészvizsgát tettek le, úgy hogy a jövőben maguk tudják a filmeket vetíteni. A Szövetségnek körülbelül 20,000 diaposzitivja van, a földtani- és néprajzi fényképfelvételek száma kb. 8000, míg az oktatófilmek hossza meghaladja a 70,000 métert. Az iskolai előadások során összesen kétféle méter oktató- és tudományos filmet vetítettek. Az országos szövetségnek kb. 300 tantestület-tagja van, amelyek a közgyűlésen hozzájárultak ahhoz, hogy a szász országos oktatófilm-központot (Landesbild-Stelle) ál-

lamosítsák. A közgyűlésen ezután még beszámoltak a hágai második oktatófilm-konferenciáról is.

Ismeretterjesztő film a Nobile-expedícióról. Az északsarki katasztrolális kutatásokkal kapcsolatban a pétervári Sowkino külön operatőröket küldött az északi sarkra, hogy az ottani eseményekről minden részletre kiterjedő filmfelvételeket készítsenek. Az egyik operatőr már vissza is érkezett és több száz méter negatívot hozott magával az északsarki felvételekről. A Krasszin-jégtörőn szintén résztvett egy orosz filmoperatőr, aki a megtalált Nobile-csoport minden mozzanatáról nagyon érdekes felvételeket készített.

Az Ufa Dobrudzsa-filmje. Hetek óta nagy film-expedíció tartózkodik Galacban, hogy az Ufa részére a Dobrudzsáról filmfelvételeket készítsenek. Az expedíció dr. Schulz vezetésével bejárta már a Dobrudzsa hegyeit, őserdőt és ott rendkívül értékes és szép felvételeket készített. A felvételek alatt az expedíció valósággal sátortáborot ütött a hegyek körül, hogy ott a felvételeket azután teljes nyugalommal készíthessék. A természeti felvételeken kívül az állatvilágból, az állatvilág rejtelméből készítették nagyszerű felvételeket. Így rendkívül sikerült a sasokról készült felvétel, amely nemcsak tudományos szempontból szép és értékes, hanem mint filmlátványosság is feltűnést fog kelteni.

Angol—belga oktatófilm-szövetség. Belgiumban híres a „Cinegraphic Belgian University” nevű nagy kiterjedésű oktatófilm-szervezet, amelynek ötvenezer tagja van Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, az Egyesült-Államokban, Indiában és egyéb országokban. Ez a hatalmas szervezet most az angol tanügyi érdekeltségekkel tárgyalásokat folytat, hogy az oktatófilm-csereforgalmat Angliával is megkezdje. A tárgyalások eredménnyel kecsegtetnek, úgy hogy ez a belga organizáció rövidesen Angliában is terjeszkedni fog.

A nemzetközi oktatófilm-intézet szabályzata. Július 25-én Genfben összeült a szellemi együttműködés nemzetközi bizottsága, amelyen 20 államból körülbelül 50 megbízott jelent meg. A bizottság egyik legfontosabb teendője, amely bennünket közelebbről érdekel, a Rómában létesítendő nemzetközi oktatófilm-intézet alapszabályainak és szervezeti szabályainak kidolgozása. A római intézet, amely alighanem a berni nemzetközi oktatófilm-kamara helyét fogja elfoglalni, nagy szerepet fog játszani a jövőendő oktatófilm politikában.

A népszövetségi oktatófilm-intézet új vezetője. A Népszövetség elnöksége a Népszövetség oktatófilm-intézete részére dr. De Feo-t, a L. U. C. E. eddigi vezetőjét nevezte ki az intézet igazgatójává. Ennek az oktatófilm-intézetnek székhelye a jövőben Róma lesz és De Feo Rómából fogja az intézetet irányítani. Dr. De Feo távozásával a L. U. C. E. egyik legjelentősebb személyét veszítette el, aki legutóbb a LUCE—UFA szerződési tárgyalásokat irányította és tető alá hozta. Dr. De Feo Olaszország egyik legkiválóbb oktatófilm-specialistája, akiben a nemzetközi oktatófilm-mozgalom igen érdekes vezetőt nyert.

161 kultúrfilm készült Németországban április—június hónapokban. 1928 második negyedében a németországi mozgófénykép-vizsgáló bizottságok 161 ismeretterjesztő- és oktatófilmet cenzuráltak, összesen 78,427 m. hosszúságban. Az év első negyedében 198 kultúrfilm készült Németországban 110,493 m. hosszúságban, eszerint tehát a kultúrfilm-produkció a második évnegyedben visszaesett. A gyártók közül az UFA áll az első helyen 17 filmmel 8500 m. hosszúságban, a második helyen következik az EMELKA 12 filmmel 4870 m. hosszúságban, a harmadik helyen áll a Nationalfilm 9 oktatófilmmel. Jellemző a németországi oktatófilm-mozgalomra, hogy egy fél esztendő leforgása alatt 350 kultúrfilm készült.

Nyaralók figyelmébe!

PENZIÓK, FIU- ÉS LEÁNYOTTHONOK.

Heti 40 pengő ellátási díj a következő előkelő penziókban: London, Velence-Lido, Abbazia, San Remo, St. Moritz, Lugano, Genf, Montreux, Menton, Nizza, Cannes, Monte-Carlo, Biarritz, Chamonix, Grenoble, Deauville, Paris, Bad-Ischl, Bad-Aussee. — Tanulóknak heti 38 pengő. — Szeptembertől 30 pengő. — Prospektus (válaszbélyeg). — Ezren felüli referencia. — 25% társasutazási kedvezmény.

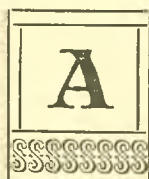
PESTALOZZI-IRODA, BUDAPEST

V., ALKOTMÁNY-UCCA 4. I 1. — Telefon: Aut. 242-36.

FILMTECHNIKA

Rovatvezető: SZÉKELY SÁNDOR, okl. gépészmérnök

A VETITŐFAL ÉS VETITŐGÉP HELYES ELRENDEZÉSE

A gazdasági depresszió, a filmszínházak rossz üzletmenete, nem akadályozta annak, hogy mindig újabb és újabb mozgóképszínházakat ne építsenek. Régebben a mozgóképszínházak építésénél a gépházakkal nagyon mostohán bántak, a gépkamrát egy fölösleges rossznak tekintették, a világítóberendezéseket, vetítőberendezéseket magasan a színpad nivója fölött helyezték el, hogy minél kisebb helyet foglaljon el és minél több hely jusson az ülések számára. Ma már lassankint rájönnek arra, hogy egy mozgóképszínháznál a fősúly elsősorban a vetítés jóságára fektetendő.

Örömmel állapítom meg, hogy erre vonatkozó cikkeim, ismertetéseim termékeny talajra találtak. Ma már a legtávolabbi vidékekről is az építeni szándékozók először a szakemberekhez fordulnak tanácsért, felvilágosításért és csak azután bízzák meg az építészeket a tervek elkészítésével.

Az elmúlt napokban is három nagy vidéki város megbízottai és tervezőépítészei kerestek fel szakvélemény adása céljából, ami arra indít, hogy néhány olyan gyakorlati adatot ismertessek meg az érdekeltekkel, mely minden

filmszínházépítésénél — vagy átépítésénél — figyelembe veendő.

A vetítőfal szélessége ne legyen nagyobb, mint a vetítési távolság negyed része, de ne legyen kisebb, mint a vetítési távolság hatod része. Az alábbi táblázat a vetítési távolság és képmező szélesség közötti leghelyesebb arányt mutatja:

Vetítési távolság m.	16	18	20	24	28	30	35	40	45	50
Képmező szélesség m.	3·2	3·6	4·0	4·8	5·6	6·0	7·0	8·0	9·0	10·0

Ami az első széksornak a vetítőfaltól való távolságát illeti, az is szoros összefüggésben van a képmező szélességével, mert az első sorban ülő nézőknek is alkalmat kell adni arra, hogy az egész képet teljes szélességében akadálytalanul és zavartalanul tekinthessék át.

Képmező szélesség m.	3·0	4·0	5·0	6·0	7·0	8·0	9·0	10·0
Az első sor távolsága m.	5·10	6·15	7·20	8·25	9·30	10·35	11·40	12·45

A vetítőfalnak a vetítőgéphez való elhelyezkedése szintén lényegesen befolyásolhatja a vetítés tisztaságát és

helyességét. Nagyon magas helyről éles szögben történő vetítésnél, vagy nagyon oldalról történő vetítésnél olyan képeltorzulásokat, elrajzolásokat észlelhetünk, melyek a kép zavaratosan élvezését lehetetlenné teszik. Ezért a színház tervezőinek erre a körülményre különös gondot kell fordítaniuk.

Az ideális vetítés az volna, ha a vetítőfal közepén elképzelt merőleges vonal egyszersmint a vetítógép optikai tengelye volna, vagyis a vetítógép objektívjén és a fényforráson átmenő vonal meghosszabbítása a vetítőfalat pontosan a közepén metszené. Ez az eset akkor áll elő, ha a vetítőfal függőleges, a vetítógép pedig vele szemben pontosan a közepén van elhelyezve.

Ez az eset azonban vajmi ritka. Legtöbbször az erkélyek miatt a vetítőkamra magasan az erkély fölé kerül és így a vetítógép optikai tengelye és a vetítőfalra merőleges tengely néhány fok elhajlást fog mutatni. Már most aszerint, hogy az elhajlás milyen mértékű kell a vetítőfalon, vagy a lámparendszeren olyan változtatásokat eszközölni, amelyek az eltorzulásokat eliminálják, vagy csökkentik.

Amíg az elhajlás a 0° — 15° között van, a gép kezelése egyszerű, a vetítés normális, 15° — 20° géphajlásnál már a tükörlámpák változtatásával

kell a vetítésnél előálló nehézségeket leküzdeni, 25° -on felül pedig tükörlámpák nem használhatók.

15° lámpahajlásig bármily gyújtótávolságú tükörlámpát használhatunk a vetítéshez, legfeljebb a megengedett maximális áramerősség változik. 15° — 20° lámpahajlásnál már csak 100 és 110-es gyújtótávolságú tükörlámpa alkalmazható, 25° -on felül pedig már csak rendes ívlámpa tartható üzemben.

A kép eltorzulásának csökkentésére a vetítőfalat kissé megdöntjük, hogy a hajlásszöget relative csökkentve, ezzel a torzulást kisebbsítjük. Ugyanezt kell tennünk abban az esetben is, ha a vetítés oldalról történik, mert akkor a vetített képnek az a függőleges éle, amely a géphez közelebb van rövidebb lesz, mint a külső éle. Ilyen esetben a vetítőfalat függőleges tengelye körül egy kissé a vetítógép felé fordítjuk és ezzel csökkentjük a kép eltorzulását.

Még egy fontos körülményre akarom a figyelmet felhívni és ez a gépkamra nagysága. Őrizkedjünk a kis gépházaktól. Ma, amikor kettős vetítéssel dolgoznak a színházak, rendkívül fontos a gépek jó elhelyezése, a kényelmes kezelési lehetőség.

Két gép esetén a gépkamra szélessége 3.80 méter, a két gép tengelytávolsága legalább 1.20 méter, a gépház mélysége pedig legalább 2.60 méter.

BUDAPEST SZENT MARGIT-SZIGET.

Százötven holdas festői szépségű park,
évszázados fák, gyönyörű virágok.

SZANATORIUM — SZENT MARGIT GYÓGYFÜRDŐ —

NAGYSZÁLLODA — STRANDFÜRDŐ langyos és hideg medencével,
lég- és napfürdők, gyógytorna

SPORTOK Uszás, evezés vitorlázás, motorcsónak, — galamblovás, — lovas-
sportok, póo tenisz. — Versenyei, bajnoki mérkőzések, regatták.

SZÓRAKOZÁSOK Magas színvonalú
hangversenyei, tánc.

AUTÓJÁRATOK A KOHÁRY-UCCÁBÓL.

MARICS ISTVÁN,

a Magyar Mozgófényképgépkezelők
Orsz. Szövetségének elnöke:

A MOZGÓFÉNYKÉPGÉPKEZELŐK SZOCIÁLIS ÉS TÁRSADALMI HELYZETE

népiesen elnevezett mozigépész a kinematográfia kezdetekor diletáns, izig-zerig bohém ember, aki az újdonság varázsát a maga javára igyekezett kihasználni. Azonban a kinematográfia fejlődése állandóan kényseritette, hogy tudását mindinkább gyarapítsa. Így érkezünk az 1910-hez, amikor már szükségét érezték, hogy jogos igényeik kielégítése céljából egyesületben tömörüljenek. Így született meg a Magyar Mozgófényképgépkezelők Egyesülete, amelynek keretében az akkor nagy lendülettel induló mozgóképzemekben már saját kebelükben tartott szakvizsgát sikeresen elvégzett gépészeket közvetített. Jellemző a magyar akaratere, dícséretes munkát végzett az akkori vezetőségünk, amelynek egyik kimagasló elnöke a nemrég szerencsétlen körülmények között elhunyt néhai Farkas J. József volt, aki a munkaközvetítést is végezte és nemcsak Nagymagyarországon, hanem a Balkán egész területére közvetített. Még ma is Belgrádban dolgozik az egyik dorozsmai magyar gépész s annak idején még Ceylon-szigetére is tölünk vittek gépészt. A nyugati államok gépész-testületeivel is fenntartottuk a kapcsolatot, amely nem egy esetben tölünk kért és kapott szakembereket. Az akkori gárdának egyes tagjai ma

már mint tulajdonos, bérlő, üzletvezető, nagy vállalat igazgatója stb. a szakmában előkelő pozíciót biztosított magának. Az 1912. év végén az egyesület csatlakozott a Magyarországi Vas- és Fém munkások Központi Szövetségéhez, amelynek 1928. március hó 30-ig volt egyik szakcsoportja. Ebben az időben a nagy háború is belesik, amelyben a gépészek 80%-a teljesített katonai szolgálatot. Ezeknek 15%-át veszítettük hősihalottakban. A háborús idők alatt és az azt követő forradalmi időkben a szakmai élet teljesen a szakszervezet befolyása alá került. Ez alatt az éra alatt történt egyik nagyobb gépészmozgalom, amely 1 órai munkabeszüntetés után, teljes megegyezéssel végződött. Ez a megegyezés rég hatályát veszítette s azóta, bár minden igénynek megfelelő és szak tudással rendelkező tag áll rendelkezésre, a fizetések terén mindannyian mostoha elbánásban részesülnek. Ez és egyéb okok szolgáltak alkalmul arra, hogy 1928. március 30-án a Magyarországi Vas- és Fém munkások Központi Szövetségéből az Egyesület kiváljon és szaktudásuk gyarapítása, valamint életnivójuk békés úton való feljavítása érdekében az önálló és független Magyar Mozgófényképgépkezelők Országos Szövetsége keretében tömörüljenek.

A FILM TÖRTÉNETE SZÁMOKBAN

1863-ban született Charles Pathé, aki Emil fivérével társulva megvette Louis Lumiére első vetítógépét.

*

1877-ben fedezte fel Graham Bell a telefont, a mikrofont, a hang-

rezgéseknek elektromos rezgésekké és az elektromos rezgéseknek hanggá való átváltoztatására szolgáló berendezést. Ugyanebben az évben mutatja be Hughes az ő mikrofont, de hasonló készüléket szerkeszt Edison is. A mikrofont a beszélő-

film mai rendszerénél lényeges fontosságú.

*

1893-ban hozzák forgalomba Edison „Kinetoscop“-ját. Ez a filmgép tulajdonképpen egy kis szekrény, amelybe egy pénzdarabot dobva egy nyíláson keresztül, filmre felvett jeleneteket lehetett látni. A filmet egy kis izzólámpa világította át.

*

1893-ban fedezi fel Bell a fénytelefont.

*

1895 március 22-én Louis Lumière photokémikus meghívott szakközönség előtt egy általa szerkesztett gépen levetíti az első kópiáját egy általa felvett filmnek. A film Lumière édesapja lyoni gyárának udvarából távozó munkásokat ábrázolta.

*

1895 december 28-án Párisban Louis Lumière először vetít a „Le Cinématograph“-al, amely összekötő kapocs az ugrásszerűen mozgó képsorozat és vetítő készülék között.

*

1896-ban alakult a „Pathé Cinema“ cég és a „Cinétheâtre“.

*

1898-ban Kamin bemutatja „Bioscop“ készülékét Angliában.

*

1899-ben Albert Smith és Charles Urban oly felvevőgépet szerkesztenek, amelyen két zárólap van az objektív előtt, egy rendes és egy vörös és zöld szűrővel ellátott lap. Ez a második, fele olyan gyorsan forog, mint az első zárólap. Az így felvett filmszalagon a vörös és zöld képkockák változnak. Az így előállított film a „Kinemakolor“.

*

1899-ben foglalkozik Edison Alva Tamás először azzal a gondolattal,

hogy olyan filmet készítsen, amely egyszersmind beszél.

*

1900-ban szerkeszti Ruhmer a „Phototelephon“-t, mely a mai beszélőfilm módszerek tulajdonképpeni alapja.

*

1900-ban Messter és Goldschmidt a syncronizmust azzal érik el, hogy a vetítőgépet és a gramofont syncron működő motorokkal hajtják meg, melyek ellenállással szabályozhatók.

*

1902 november 2-án Léon Gaumont a párisi photographiai társulatnak egy olyan készüléket mutat be, amely a vetítőgép és fonográf teljes együttműködését biztosítja és így a beszélőfilm problémáját a tökéletesedés felé viszi.

*

1902-ben Korn tanár tökéletesíti Backewall képtovábbító készülékét. A készülék neve „Teleautograph“.

*

1903-ban szerkeszti meg Heinrich Ernemann az „Amatör Kinematograph“-ot, a keskeny filmszalagra alkalmas egylyukú gépet.

*

1905-ben szerkeszti meg Messter a syncron készülékét, amellyel a vetítőgép és fonográf egyidejű működését megoldotta.

*

1905-ben Murger az objektív mögött olyan sokszögű prizmat alkalmaz, amely tükrökkel van bevonva.

*

1909-ben a francia Pineaud javasolja először a hangnak filmre való felvételét olyképen, hogy a hanghullámokat egy tűvel a kilágyított celluloidba úgy karcolja be, mint egy gramofonlemezbe.

FILMIRODALOM SZAKSAJTÓ

Guido Bagier: Der kommende Film. Verlag: Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart—Berlin—Leipzig.

A német szakirodalom már sok szép könyvet produkált, de Bagier könyve a jövő filmjéről olyan eseménye a német könyvpiacnak, amely tényleg megérdemel minden figyelmet és érdeklődést. Nem is szólva a könyv gyönyörű, nyomdatechnikai kiállításáról, ami magába véve is szenzációszámba megy, a könyv tartalmának különleges felosztása és tárgyalási módja az, amely leköti a szakemberek minden figyelmét. Érdekesen vezeti be az olvasót a szerző. Először azt kérdi, hogy mi volt, azután rámutat a művészet jelenlegi állására, vagyis arra, ami van és ebből következik a konklúzió, mi lesz? Mi lesz a filmből szellemi tekintetben, művészetileg és technikailag. Következik a szerző szerint a definíció és a film céljának az ismertetése. Nem egy hosszú fejezetben, érdektelen stílusban, hanem ebből a három alapkérdésből kiindulva: mi volt, mi van és mi lesz, *több ízben*, nagy szakértelemmel, hallatlanul szép és friss stílusban fejezeteit nézeteit a szerző a filmről. E fejezetei során természetesen külön fejezetet szentel a szerző a kulturfilmnek, a filmdramaturgiának, a filmtudósításnak és filmtechnikának, a színház és filmszínház közti viszony taglalásának, szóval ez a körülbelül 120 oldalas nagyalku könyv minden vonatkozásban megvilágítja a modern kultúra egyik jelentékeny eszközét: a *filmet* és helyes érzékkel vezet rá benünket a jövő filmjének az ismertetésére. A ragyogóan kiállított könyvnek különös érdekessége az a 203 kép és foto, amelyeket példakép állított oda és mindegyik képnél rövid magyarázatot fűz az illető filmhez. Különösen érdekesek azok a képek, amelyek a különböző embertípusokat ábrázolják, rámutatván arra, hogy milyennek kell lenni az igazi képábrázolásnak a filmen. Urban Gad óta ilyen szép és értékes könyvet nem igen irtak és azért ez a könyv kell, hogy helyet foglaljon a film minden barátjának az asztalán.

Dr. Rudolf Harms: Kulturbedeutung und Kulturgefahren des Films. Verlag G. Braun, Karlsruhe. Ára M 1.80.

A *Wissen und Wirken* című sorozata 44-ik füzeté dr. Rudolf Harms könyve, amely a film kulturális jelentőségéről, de egyúttal a film kulturveszélyeiről is értekezik. A szerző rövid visszapillantást vet a kinematográfia történetére, a közismert Camera-obscuratól a stroboskopen keresztül a mai napig, majd rövid statisztikát sorol fel a német filmszínházak fejlődéstörténetéről és látogatottságáról. Igen érdekes összefoglaló részletezés a könyvnek az a része, amely a film belső- és külső strukturájáról szól. Nagyobb fejezetet szentel a szerző a nagy elterjedtségre szert tett filmreklámnak. Mint a legtöbb szerző, dr. Harms is a film és a színház közötti viszonyt pertraktálja, a végén pedig az oktató- és a kulturfilmeknek szentel egy ívet. A szerző a végén arra a konklúzióra jut, hogy a film a legfontosabb kultureszközök egyike, de óvakodni kell attól, hogy túlzásai ne legyenek káros hatással a kultúréletre. Harms dr. helyes útra tereli az olvasót, amikor megismerteti vele azokat a törvényeket, amelyek révén a film teljesíteni tudja kulturális feladatát és egyúttal rámutat azokra az utakra is, amelyekre a filmnek lépnie nem szabad.

Der Film als Lehrmittel. Herausgegeben von Film- und Bildseminar des Schulkinobundes unter Mitwirkung der Film- und Lichtbildarbeitersgemeinschaft der Mittelschullehrer Österreichs. Wien, Deutscher Verlag für Jugend und Volk. G. m. b. H.

Tanárok irtak ebbe a beszámolószerű 72 oldalas füzetbe, tanárok, akik az iskolában foglalkoztak a filmmel, évtizedek alatt megismerték a gyermek gondolatvilágát, de fölismerték a film óriási jelentőségét az iskolai oktatás terén is. Az osztrák kultuszminiszterium 1926 júniusában rendeletet adott ki az iskolai filmoktatás kérdésében. Ez a rendelet irányt szabott az osztrák oktatófilm mozgalomnak, amely azóta hatalmas lendületben fejlődik. Egyes osztrák tanérek javas-

latokat dolgoztak ki az osztrák filmoktatás kérdésében és ezeket a javaslatokat tartalmazza az a könyvecske, amelyet dr. O. Raschauer, az iskolai oktatófilmszövetség szemináriumának a vezetője és dr. H. Fuchsig tanár, a Bécsvárosi pedagógiai intézet filmügyi előadója állítottak össze. Az érdekes könyvecske egyébként a következőket tartalmazza:

1. A film mint oktatóeszköz. Az elemi iskolai és polgári iskolai filmtantervek kidolgozása.

2. A film az elemi iskolai oktatásban. A mesefilm az elemi iskola legalsó tagozatában.

3. A film a polgári iskolában. A film feladata a földrajzoktatás terén, a történelemoktatásban, a természettudományok oktatásában, a rajz- és geometriaoktatásban.

4. A film a középiskolákban. Javaslat a középiskolai oktatófilmelőadások ügyében.

Az egyik szerző ismerteti az osztrák oktatófilmügy történetét, egy másik szerző pedig az iskolai-mozgóképszínházak berendezéséről értekezik, majd a vidéki és tanyai iskolák filmelőadásairól találunk benne értekezést. A könyvet egy 3 oldalas szakirodalom jegyzék zárja be, amely jegyzék azonban természetesen hiányos.

Fizessünk elő a „Filmkultúra“-ra.

Charlie Chaplin in „Zirkus“. Textzeichnungen von Adolf Uzarski. Verlag Jos. Scholz, Mainz. Ára M 1.25.

Mesekönyv, rendkívül kedves és mókás illusztrációkkal. Gyerekeknek való „mesekönyv“, a Cirkusz tartalmával, verses formában, képekkel, mint afféle igazi gyermekmesekönyv, amelyet karácsonykor vásárolunk kicsinyeinknek. Igen ötletes, figyelmes reklám, amely a német közönség körében aligha tévesztett célt. A címlapon persze Chaplin arcképe. Mindenesetre eredeti ötlet, hogy a nagy filmet a gyerekek útján akarják a nagyközönséggel megkedveltetni.

Praktischer Wegweiser für Filmregisseure. — Architekten und Requisiteure. Berlin. Verlag: Baumann & Basedow, Berlin-Oberschöneweide. II-ik kiadás.

Kis zsebkönyv, címtárral és adattárral. Berlini segédrendezőök, színészek, statiszták számára nélkülözhetetlen ez a kis füzet, amely minden címet, adatot felsorol olyanokról, akiknek közreműködése a filmnél elmaradhatatlan. Igen hasznos a könyv „Beszerzési források“ című rovata, mely a szükséges tudnivalókat tartalmazza. Akik Budapestről Berlinbe mennek és az ottani filmszakmában tájékozódni akarnak, nem nélkülözhetik ezt a kis füzetet, amelynek ára 2 M. (A könyvek megrendelhetők a *Filmkultúra* útján is.)

PROSPEKTUSOK

FOX: Ifjúság. Szépség. Művészet. Közönségsiker a Fox-márka jegyében! Ezzel a felírással küldte szét a Fox azt az albumát, amely 10 Fox-művész jól sikerült és művészi kiállítású fényképeit közli.

Kezünkbe került a *Fox amerikai* programfüzete is. A Fox már évek óta hallatlanul szép és érdekes prospektusokat bocsájt ki a szezon elején és így már nem meglepetés számunkra, amikor ezt a százszerű prospektust a kezünkbe vettük. Az amerikai cinkográfia és nyomdatechnika bravurmunkája a *Fox amerikai* füzete, amely dísz minden szakkönyvtárnak.

Művészfilm: Az első pillanatra is feltűnő a Művészfilm idej prospektusa. Az ember azt hinné, hogy valahonnan Amerikából hozták ezt a sokszínű, sok fényképpel ellátott, rendkívül díszes albumot, pedig idehaza készült, a magyar nyomdatechnika igazi dicsőségére és ezért elismerés illeti a Biró-féle nyomdát. Maga a 28 oldalas füzet igen szép olvasni-

valót nyújt és a szemnek is igen sok nézni-
valót ad. Magyar cég részéről ma valóban *áldozat* ilyen pompás és remek prospektussal a piacra jönni, de ez annak a jele, hogy a reklám — a szép és nívós reklám — értékét kezdik már nálunk is felismerni és nagyrabecsülni. A cég rezerváltan „szerény“ albumnak nevezi a füzetet, jóllehet fölveszi a versenyt bármelyik külföldi prospektussal és ezért különösképpen meg kell becsülni az olyan magyar vállalat törekvését, amely a filmreklámra ennyi munkát és pénzt költ.

UFA: A magyar fiók idej produkcióját közli ez a prospektus, amelynek szellemes bevezetését, de az egész füzet ötletes tartalmát *Pásztor Béla* és *Kiss Jenő* írták. A tetszetős alakú füzet néhány „Schlagwort“-ban ismerteti az Ufa új produkcióját és felsorolja az Ufa rendezőit, íróit, operatőreit és sztárjait. A füzet fejleceit és betűtípusait *Gravatsch Ottó*, a kitűnő tervezőművész rajzolta. A prospektus egyébként a Thália szép munkáját dicséri.

TARTALOMJEGYZÉK:

Gyárfás Gyula: Az új évad kilátásai.

Guttman Manó: Állami érdek a magyar filmkultúra megteremtése.

Lakner Artur: Milyen hirdetés csábítja be a közönséget a filmszínházba?

BESZÉLŐ-FILM.

Váczai Dezső: A film forradalma.

Székely Sándor: A beszélőfilm elmélete és technikája.

Radó István: Film és gondolat.

A film őskora, Zsitkovszky Béla (önvallomás.)

A Mozi Egyesület és az oktatófilmek. — A berlini filmkongresszus programja. — Oktatófilmhírek.

Székely Sándor: A vetítőfal és vetítőgép helyes elrendezése.

Marics István: A mozgófényképgépek szociális és társadalmi helyzete.

A film története számokban.

Filmirodalom, szaksajtó.

FILMKULTURA

SZERKESZTI:
LAJTA ANDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, VII., ERSZÉBET-KÖRUT 30. — TELEFON: J. 363—76.

Megjelenik havonta.

Minden cikkért a szerző felel.

A FILMKULTURA 5. SZÁMA 1928. SZEPTEMBER 1-ÉN JELENIK MEG.

Előfizetési ár az 1928. évre **7 pengő** (8 szám.)

A

FOX FILM R.T.
BUDAPEST, VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 20.
Telefon: József 394-37, József 316-58.

**kultur-, oktató-, expedíciós- és
ismeretterjesztő
filmjei:**

Mexikói őskultura ~ Németalföld ~ Jeruzsálem ~
Hispania ~ Illatszerek ~ Aranyásók ~ Bretagne-i ten-
gerpart ~ Baromfitenyésztés ~ Aranyhalak ~ Az
amerikai farm ~ Nafta-források ~ Prémvadászat ~ A
világ nagy egyetemei ~ Öt-ujj tavak ~ India táncos leá-
nyai ~ Iguazui vizesések ~ Tánc a világ körül ~
Bajor hegyek közt ~ Montana hegyvidéke ~ Kávé és
kender termelés ~ Falkavadászat ~ A kutya és a fias-
tyuk ~ Mese a jégről ~ Délamerika hegyvidéke ~ A
viz kórutja ~ Fűrészhal-fogás ~ Japán iskola ~ A
mai Egyiptom ~ Kirándulás Alaszka-ba ~ A legszebb
tájkép ~ Mexikó őslakói ~ Kerámiagyártás ~ Ebek
és egyebek ~ Z. R. III. utja Amerikába ~ A Bremen
utja ~ A segítőexpedíció Greenly Islandon ~ Hühne-
feld, Köhl kapitány és Fitzmaurice newyorki fogad-
tatása ~ Tanulságos Fox-hiradók.

A Fox ismeretterjesztő filmjei az élet iskolája!

FILMKULTURA

SZERKESZTI: LAJTA ANDOR

I. ÉVFOLYAM
= 4. SZÁM =
1928. JUL. 25.

GEIGER RICHÁRD,
m. kir. kormányfőta-
nácsos, a Star-filmgyár
vezérigazgatója, a film-
és mozikiállítás fő-
védnöke.

ÁRA 1 PENGŐ